

העזרה מהסוגיא

סנהדרין נג. – נט:

פרשת יתרו ה'תשפ"ה

דף נג - נד

◆ דיני חייבי סקילה:

- מנין העבירות שחייבים עליהם סקילה - א. הבא על אמו. ב. הבא על אשת אביו. ג. הבא על אשת בנו. ד. הבא על נערה המאורסה. ה. משכב זכור. ו. רובע. ז. נרבע. ח. עובד עבודה זרה. ט. הנותן מזרעו למולך. י. מסית. יא. מדיח. יב. אוב. יג. ידעוני. יד. מכשף. טו. מגדף. טז. מחלל את השבת. יז. מקלל אביו ואמו. יח. בן סורר ומורה.^א
- הבא על אביו:
  - לת"ק - חייב שתי חטאות משום אביו ומשום זכור.
  - לרבי יהודה:
    - לדעת התנא של המשנה:
    - לתירוץ הראשון בגמ' - חייב חטאת אחת.
    - לתירוץ השני של בגמ' - חייב שתי חטאות.^ב
    - לדעת התנא של הברייתא - סובר כדעת ת"ק.
- הבא על אמו שהיא אשת אביו:
  - לת"ק - חייב שתי חטאות משום אמו ומשום אשת אב.
  - לרבי יהודה:

✽ הערות ✽

א הגמ' מבארת שיש אופנים שכתוב בהם חיוב סקילה, ויש אופנים שלא כתוב בהם חיוב סקילה אלא ומדים את החיוב סקילה בגזירה שווה 'דמיהם בם' מאוב וידעוני שכתוב בו חיוב סקילה וכתוב בו 'דמיהם בם', והגמ' מוסיפה שהטעם שהתורה כתבה בחייבי סקילה 'מות ימות' ללמד שבאופן שאי אפשר להורגם במיתה הכתובה בהם צריך להורגם במיתה אחרת.

ב הגמ' מבארת שנחלקו ת"ק ורבי יהודה (לדעת התנא של המשנה) בביאור הפסוק 'ערות אביך וערות אמן לא תגלה' ת"ק סובר שכונת הפסוק כפשוטו לאסור ביאה באביו ולכן סובר שהבא על אביו חייב שתי חטאות משום אביו ומשום זכור, אמנם רבי יהודה סובר שאין כונת הפסוק לאביו ממש אלא לאשת אב כיון שלומדים גזירה שווה לפסוק 'ערות אביו גלה' שמדובר בערוה שבאה על ידי אישות, ולפי התירוץ הראשון בגמ' באופן שבא על אביו חייב חטאת אחת משום זכור ולא חייב משום אשת אב, ולפי התירוץ השני בגמ' חייב שתי חטאות משום שלומדים איסור ביאה באביו מקל וחומר מהאיסור של אחי אביו וסובר ש'עונשים מן הדין' (רש"י מבאר שהמקור שהבא על אחי אביו חייב שתי חטאות דכתיב 'ערות אחי אביך לא תגלה' וכונת האיסור של אחי אביך הוא כפשוטו שהרי כתוב בסיום הפסוק 'אל אשתו לא תקרב') אבל התירוץ הראשון סובר ש'אין עונשים מן הדין'.

לקבלת העלון או שליחת הערות: B0527147396@gmail.com

- לדעת התנא של המשנה - חייב חטאת אחת משום אמוי.
- לדעת התנא של הברייתא - סובר כדעת ת"ק.
- הבא על אשת אביו שהיא אשת איש:
  - לת"ק - חייב שתי חטאות משום אשת אב ומשום אשת איש.
  - לרבי יהודה:
- לדעת התנא של המשנה - חייב חטאת אחת משום אשת אביו.
- לדעת התנא של הברייתא - סובר כדעת ת"ק.
- הבא על אשת בנו שהיא אשת איש - חייב שתי חטאות משום אשת בנו ומשום אשת איש.
- דין אשת אביו לאחר מיתת אביו ואשת בנו לאחר מיתת בנו - חייב משום אשת אביו, וחייב משום אשת בנו.
- דין אשת אביו ואשת בנו באופן שהיה קידושין ולא היה נישואין - חייב משום אשת אביו וחייב משום אשת בנו.

◆ דיני הבא על הזכר:

- מקור האיסור:
  - עונש באופן שבא על הזכר ובאופן שהביא זכר עליו - דכתיב 'ואיש אשר ישכב את זכר משכבי אשה תועבה עשו שניהם מות יומתו דמיהם במ' ולומדים גזירה שווה 'דמיהם במ' מאוב וידעוני שהכוונה סקילה.
  - אזהרה:
    - באופן שבא על הזכר - דכתיב 'ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא'.
    - באופן שהביא זכר עליו:
      - לרבי ישמעאל - דכתיב 'לא יהיה קדש' ולומדים גזירה שווה 'קדש קדש' לפסוק 'וגם קדש היה בארץ עשו ככל התועבת הגוים אשר הוריש' ומשכב זכור נקרא תועבה.
      - לרבי עקיבא - דכתיב 'ואת זכר לא תשכב משכבי אשה' ודורשים גם לשון 'תשכב' שהוא איסור על השוכב וגם 'תשכב' שהוא איסור על הנשכב.

⊕ הערות ⊕

ג הגמ' מביאה שנחלקו ת"ק ורבי יהודה (לדעת התנא של המשנה) בביאור מקור האזהרה והעונש של אמו ואשת אביו (ונחלקו בביאור דרשות הפסוקים 'ערות אבין וערות אמן לא תגלה אמן היא לא תגלה ערותה' 'ערות אשת אבין לא תגלה ערות אבין היא' 'ואיש אשר ישכב את אשת אביו ערות אביו גלה מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם במ') ויוצא ממחלוקת זו נפק"מ באמו שהיא אשת אביו האם חייב חטאת אחת או שתי חטאות וכפי שיתבאר.

הגמ' מבארת שת"ק סובר שדורשים 'ערות אבין' אזהרה למשכב זכור עם אביו (וכפי שהובא לעיל בהערה קודמת), ודורשים 'ערות אמן' אזהרה לאמו שאינה אשת אביו, ודורשים 'אמן היא' שיש חיוב סקילה באמו שאינה אשת אביו (צורת הדרשה שאמו שאינה אשת אביו נחשת כאמו שהיא אשת אביו וכמו שיש עונש סקילה באמו שהיא אשת אביו מדין אשת אב כן יש סקילה באמו שאינה אשת אביו מדין אמו), ודורשים 'ערות אשת אבין לא תגלה' לאזהרה לאשת אב, ודורשים 'ערות אבין היא' שהאיסור אשת אב נאמר גם לאחר מיתת האב, ודורשים 'ואיש אשר ישכב את אשת אביו' שיש חיוב סקילה באשת אב, ודורשים 'ערות אביו גלה' שיש חיוב סקילה באשת אב גם לאחר מיתת האב.

הגמ' מבארת שרבי יהודה סובר שדורשים מהפסוק 'ערות אבין' אזהרה לאשת אב (וכפי שהובא לעיל בהערה קודמת), ודורשים מהפסוק 'ערות אמן' אזהרה לאמו שאינה אשת אביו, והפסוק 'אמן היא' מיותר ללמד שבאופן שאמו היא אשת אביו חייב חטאת אחת משום אמו ולא חייב משום אשת אביו, ודורשים 'ערות אשת אבין לא תגלה' שהאיסור של אשת אב נאמר גם לאחר מיתת האב, והפסוק 'ערות אבין היא' מיותר ללמד שאשת אב שהיא אשת איש חייב חטאת אחת משום אשת אב ולא חייב משום אשת איש, ודורשים 'ואיש אשר ישכב את אשת אביו' שיש חיוב סקילה באשת אב, והפסוק 'ערות אביו גלה' מיותר ודורשים ממנו גזירה שווה בין העונש לאזהרה שכמו שיש אזהרה באמו שאינה אשת אביו ובאמו לאחר מיתת אביו כן יש חיוב סקילה באמו שאינה אשת אביו ובאמו לאחר מיתת אביו.

ד הגמ' מביאה שלדעת התנא של הברייתא יש מחלוקת בין ת"ק לרבי יהודה באופן שאביו קידש את אמו ואמו היא חייבי לאוין (כגון ממזרת) לת"ק הקידושין חלים וחייב משום אמו ומשום אשת אב ולרבי יהודה הקידושין לא חלים משום שסובר כדעת רבי עקיבא ש'אין קידושין תופסין בחייבי לאוין'.

ה ראה לעיל [הערה ג] שלדעת רבי יהודה (לדעת התנא של המשנה) הפסוק 'ערות אבין היא' מיותר ללמד שאשת אב שהיא אשת איש חייב חטאת אחת משום אשת אב ולא חייב משום אשת איש, אמנם לדעת ת"ק דורשים מפסוק זה שהאיסור של אשת אב נאמר גם לאחר מיתת האב ולכן הבא אשת אב שהיא אשת איש חייב שתי חטאות.

ו ראה לעיל [הערה ג] שנחלקו ת"ק ורבי יהודה מהו המקור של האזהרה של איסור אשת אב לאחר מיתת האב ומהו המקור של העונש באיסור אשת אב לאחר מיתת האב, ורש"י מבאר שהמקור של האזהרה באיסור כלתו לאחר מיתת בנו דכתיב 'ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה' והמילים 'אשת בנך היא' מיותרים ולומדים מהם שהאיסור נאמר גם לאחר מיתה, ותוס' מוסיפים שהמקור של העונש באיסור כלתו לאחר מיתת בנו הוא מגזירה שווה 'דמיהם במ' מאשת אב שיש עונש לאחר מיתה כמו מחיים.

ז רש"י מבאר שהמקור שלאחר קידושין לפני הנישואין יש איסור של אשת אביו ואשת בנו דכתיב 'כי יקח איש אשה' והכוונה 'קחה' היא קידושין וכפי שלומדים גזירה שווה 'קחה קחה' משדה עפרון ולאחר מכן התורה קראה לאשה זו בשם 'אשה'.

• דיני האיסור:

- באופן שהשוכב והנשכב גדולים - שניהם חייבים סקילה.
- באופן שהשוכב קטן והנשכב גדול:
  - באופן שהשוכב יותר מבן תשע - השוכב פטור והנשכב חייב סקילה.
  - באופן שהשוכב פחות מבן תשע - שניהם פטורים משום ש'אין ביאתו ביאה'.
- באופן שהשוכב גדול והנשכב קטן:
  - באופן שהנשכב יותר מבן תשע - השוכב חייב סקילה והנשכב פטור.
  - באופן שהנשכב יותר מגיל שלש ופחות מגיל תשע:
    - לרב - שניהם פטורים.
    - לשמואל - השוכב חייב סקילה והנשכב פטור.
    - באופן שהנשכב פחות מגיל שלש - שניהם פטורים".
- דיני אדם שבא על הזכר ולאחר מכן הביא זכר עליו בהעלם אחד:
  - לרבי ישמעאל - חייב שתי חטאות משום שיש לכל אחד אזהרה אחרת.
  - לרבי עקיבא - חייב חטאת אחת משום שיש לשני הלאוין אזהרה אחת.

◆ דיני הבא על הבהמה או הביא בהמה עליו:

• מקור האיסור:

○ הבא על הבהמה:

- עונש - דכתיב 'ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרגו' ולומדים גזירה שווה 'תהרגו תהרגו' למסית שמיתתו בסקילה.
- אזהרה - דכתיב 'ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה'.

○ הביא בהמה עליו:

- עונש - דכתיב 'כל שוכב עם בהמה מות יומת' ואם אינו ענין לאופן שאדם בא עם בהמה תנהו ענין לאדם שהביא בהמה עליו.
- אזהרה:

• לרבי ישמעאל:

- לרבי אבהו - דכתיב 'לא יהיה קדש', ולומדים גזירה שווה 'קדש קדש' לפסוק 'וגם קדש היה בארץ עשו ככל התועבת הגוים אשר הוריש' ומשכב זכר נקרא תועבה לרש"י דכתיב 'כי את כל התועבות האלה עשו אנשי הארץ' ולתוס' דכתיב 'ובכל בהמה לא תתן שכבתך' ודורשים מהאות 'ו' שהלשון 'תועבה' שהוזכר בפרשת הקודמת לענין משכב זכור נאמר גם לענין בהמה.
- לאב"י - דכתיב 'ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה' משום שהפסוק 'כל שוכב עם בהמה מות יומת' שנאמר שיש היקש בין שוכב לנשכב דכתיב 'כל שוכב עם בהמה מות יומת' ואם אינו ענין לאופן שאדם בא עם בהמה תנהו ענין לאדם שהביא בהמה עליו (וכפי שהובא לעיל).⁵

• לרבי עקיבא - דכתיב 'ובכל בהמה לא תתן שכבתך לטמאה בה' ודורשים 'לא תתן שכבתך'.

• דיני הבא על הבהמה או הביא בהמה עליו:

☞ הערות ☞

ח הגמ' מבארת שהמקור שהחייב של משכב זכר נאמר לא רק באופן שהשוכב והנשכב גדולים אלא גם באופן שהשוכב גדול והנשכב קטן דכתיב 'איש אשר ישכב את זכר' ודורשים מהלשון 'זכר' בין גדול ובין קטן, ורש"י מוסיף שכמו שבאופן שהשוכב גדול והנשכב קטן השוכב חייב סקילה כך באופן שהשוכב קטן יותר מבן תשע והנשכב גדול הנשכב חייב סקילה.

רש"י מבאר שרב סובר כדעת רבי עקיבא שלומדים מהפסוק 'ואת זכר לא תשכב משכבי אשה' גם לשון 'תשכב' שהוא איסור על השוכב וגם לשון 'תשכב' שהוא איסור על הנשכב, ונמצא שהתורה הקישה את השוכב לנשכב כמו שבאופן שהשוכב קטן מבן תשע פטורים כך באופן שהנשכב פחות מבן תשע פטורים, אמנם שמואל סובר שלומדים מהפסוק 'משכבי אשה' שהחייב של הנשכב נאמר אפילו באופן שהוא בן שלש שלענין אשה מגיל שלש ביאתה ביאה.

ט הגמ' מבארת שהטעם שאב"י סובר שלא לומדים את האזהרה מהפסוק 'לא יהיה קדש' משום שאב"י סובר שהאיסור 'לא יהיה קדש' נאמר רק על זנות וזה שייך באנשים ולא בבהמה ש'אין זנות בבהמה'.

- באופן שהאדם גדול - חייב סקילה וסוקלים גם את הבהמה.
- באופן שהאדם קטן:
- באופן שהאדם יותר מבן תשע - האדם פטור וסוקלים את הבהמה.
- באופן שהאדם פחות מבן תשע - שניהם פטורים משום ש'אין ביאתו ביאה'.
- דיני אשה שהביאה בהמה עליה:
- באופן שהאשה גדולה - חייבת סקילה וסוקלים גם את הבהמה.
- באופן שהאשה קטנה:
- באופן שהאשה יותר מגיל שלש - האשה פטורה וסוקלים את הבהמה.
- באופן שהאשה פחות מגיל שלש - שניהם פטורים משום ש'אין ביאתה ביאה'.
- דיני אדם שבא על הבהמה ולאחר מכן הביא בהמה עליו בהעלם אחד:
- לרבי ישמעאל:
- לרבי אבהו - חייב שתי חטאות משום שיש לכל אחד אזהרה אחרת.
- לאבבי - חייב חטאת אחת משום שיש לשני הלאוין אזהרה אחת.
- לרבי עקיבא - חייב חטאת אחת משום שיש לשני הלאוין אזהרה אחת.

דף נה

◆ דיני ביאה שלא כדרכה:

- בעריות - חייב [נד א].
- הבא על הבהמה שלא כדרכה - חייב.
- אשה שהביאה בהמה עליה שלא כדרכה - חייבת.

◆ דיני העראה:

- בעריות - נחשב ביאה דכתיב 'כי את מקורה הערה', ולומדים את שאר העריות בהיקשא דרבי יונה.
- בזכור - נחשב ביאה דכתיב 'משכבי אשה' הוקש לאשה.
- בבהמה - נחשב ביאה דכתיב באחות אב ואחות אם 'כי את שארו הערה' ואם אינו ענין לאחות אב ואחות אם תנהו ענין לבהמה.

◆ דין המערה בעצמו - חייב^א.

◆ דיני עבודה זרה:

- ישראל או גוי שהשתחוה לבהמה - הבהמה מותרת^ב.
- ישראל שהשתחוה לעץ - העץ נאסר וצריך לשרוף את העץ^ג.
- גוי שהשתחוה לעץ - העץ נאסר וצריך לשרוף את העץ.

◆ דין סקילת בהמה שנרבעה:

- הקדמה הגמ' דנה האם סוקלים בהמה שנרבעה מחמת 'תקלה' כלומר שאדם נכשל בבהמה זו, או משום 'קלון' שכאשר יראו את הבהמה יאמרו שאדם נכשל בבהמה זו וכדלהלן.

⊕ הערות ⊕

^י הגמ' מבארת שהמקור שבכל העריות חייבים בביאה שלא כדרכה דכתיב במשכב זכור 'משכבי אשה' ודורשים שהתורה הקישה משכב כדרכה למשכב שלא כדרכה, ורש"י מבאר שהטעם שדורשים כך כיון שלענין משכב זכור התורה לא הייתה צריכה לכתוב חיוב בביאה שלא כדרכו כיון שפשוט משכב זכור הכונה ביאה שלא כדרכה.

^{יא} הגמ' מבארת שמערה בעצמו שייך רק באבר מת ולכן רק לפי הצד ש'משמש מת בעריות חייב' יש חיוב במערה בעצמו, אבל לפי הצד ש'משמש מת בעריות פטור' אין חיוב במערה בעצמו.

^{יב} הגמ' מביאה שאב"י מבאר שישאל שהשתחוה לבהמה הבהמה לא נאסרת משום שבאופן זה אין 'קלון מרובה' אבל באופן שישאל בא על הבהמה שיש קלון מרובה הבהמה נאסרת ור"ב מבאר שישאל שהשתחוה לבהמה הבהמה לא נאסרת משום שאין לה הנאה אבל באופן שישאל בא על הבהמה שהבהמה נתנה הבהמה נאסרת.

^{יג} הגמ' מביאה שאב"י מבאר שישאל שהשתחוה לעץ העץ נאסר למרות שאין קלון מרובה משום שרק לענין בעלי חיים התורה חסה עליהם ואמרה שלא להורגם באופן שאין קלון מרובה אבל באילנות שאינם בעלי חיים התורה לא חסה עליהם, וכן ר"ב מבאר שישאל שהשתחוה לעץ העץ נאסר למרות שהעץ אינו נתנה משום שרק לענין בעלי חיים התורה חסה עליהם ואמרה שלא להורגם באופן שלא נתנו אבל באילנות שאינם בעלי חיים התורה לא חסה.

- ישראל שבא על הבהמה במזיד שיש 'תקלה' ו'קלון' - סוקלים את הבהמה.
- ישראל שבא על הבהמה בשוגג שיש 'קלון' ואין 'תקלה' או עובד כוכבים שבא על הבהמה במזיד שיש 'תקלה' ואין 'קלון' - הגמ' מסתפקת האם סוקלים את הבהמה וראה הערה"ז.
- עובד כוכבים שבא על הבהמה בשוגג שאין 'תקלה' ואין 'קלון' - לא סוקלים את הבהמה.

◆ דיני ביאה בקטן וקטנה:

- ביאה בקטן:
  - באופן שהקטן יותר מבן תשע - הביאה נחשבת ביאה.
  - באופן שהקטן פחות מבן תשע - הביאה לא נחשבת ביאה"ט.
- ביאה בקטנה:
  - באופן שהקטנה יותר מבת שלש - הביאה נחשבת ביאה.
  - באופן שהקטנה פחות מבת שלש - הביאה לא נחשבת לביאה"ט.
- ◆ דיני אכילת תרומה בקטנה פחותה מבת שלש שנים שהתקדשה בכסף ונכנסה לחופה - לרש"י ולתוס' בפירוש הראשון אינה אוכלת בתרומה לתוס' בפירוש השני אוכלת בתרומה"ז.

דף נו - נו

◆ דיני ישראל שגידף:

- האם חייב מיתה:
  - באופן שהזכיר שם השם ו'בירך' בו שם השם:
    - באופן שהזכיר שם הוי"ה - חייב מיתה"י.
    - באופן שהזכיר את שאר השבעה שמות של השם (כגון 'אלקים' 'שק' 'צבקות'):
  - לרבי מאיר - חייב מיתה.

עירות

- יד הגמ' מבארת שבדברי המשנה מדויק שסוקלים את הבהמה באופן שיש תקלה וקלון וכן סוקלים את הבהמה באופן נוסף והגמ' מסתפקת האם כוונת המשנה שסוקלים את הבהמה גם באופן שיש תקלה ואין קלון או דלמא כוונת המשנה שסוקלים את הבהמה גם באופן שיש קלון ואין תקלה.
- ובדברי הגמ' מובא שעובד כוכבים שבא על הבהמה במזיד שיש תקלה ואין קלון לרב ששת ורבא סוקלים את הבהמה, ולאביי לרש"י בפירוש הראשון לא סוקלים את הבהמה, ולרש"י בפירוש השני ולתוס' סוקלים את הבהמה.
- טו בדברי הגמ' מובא כמה דינים שיש בהם חילוק בין קטן יותר מבן תשע לקטן פחות מבן תשע וכדלהלן: א. קטן בן תשע שבא על יבמתו חל היבום (לרש"י חל היבום מדאורייתא לתוס' חל היבום מדרבנן) וקטן שאינו בן תשע שבא על יבמתו לא חל היבום. ב. קטן בן תשע שבא על אשה באיסור (כגון אחד מקרובותיו או אשת איש) האשה חייבת מיתה, וקטן שאינו בן תשע שבא על אשה באיסור האשה אינה חייבת מיתה. ג. קטן בן תשע שבא על בהמה סוקלים את הבהמה וקטן שאינו בן תשע שבא על בהמה לא סוקלים את הבהמה. ד. קטן בן תשע שבא על נדה נטמא בטומאת 'בועל נדה' וקטן שאינו בן תשע שבא על נדה אינו נטמא בטומאת בועל נדה. ה. קטן בן תשע שבא על אשה שפוסל אותה בביאתו האשה נעשית חללה, וקטן שאינו בן תשע שבא על אשה שפוסל אותה בביאתו האשה לא נעשית חללה.
- טז בדברי הגמ' מובא כמה דינים שיש בהם חילוק בין קטנה בת שלש שנים לקטנה פחותה מבת שלש שנים וכדלהלן: א. קטנה בת שלש שהתקדשה בביאה חלו הקדושין (באופן שהתקדשה על ידי אביה חלו הקדושין מדאורייתא ובאופן שהתקדשה על ידי אמה ואחיה חלו הקדושין מדרבנן), וקטנה שאינה בת שלש שהתקדשה בביאה לא חלו הקדושין. ב. קטנה בת שלש שהיבם בא עליה חל היבום מדאורייתא, וקטנה שאינה בת שלש שהיבם בא עליה לא חל היבום. ג. קטנה בת שלש שבא עליה אדם באיסור (כגון אחד מקרוביה או באופן שהייתה מקודשת מדאורייתא ובא עליה אדם זר) הבעל חייב מיתה וקטנה שאינה בת שלש שבא עליה אדם באיסור (כגון אחד מקרוביה או באופן שהייתה מקודשת מדאורייתא ובשטר ובא עליה אדם זר) הבעל לא חייב מיתה. ד. קטנה בת שלש שנים שבא עליה בהמה סוקלים את הבהמה וקטנה שאינה בת שלש שבא עליה בהמה לא סוקלים את הבהמה. ה. קטנה בת שלש שהיא נדה ובא עליה אדם נטמא הבעל בטומאת 'בועל נדה' וקטנה שאינה בת שלש הבעל אינו נטמא בטומאת 'בועל נדה'. ו. קטנה בת שלש שנבעלה לאדם שפוסל אותה בביאתו נפסלה לכהונה ונעשית חללה, וקטנה שאינה בת שלש לא נפסלה.
- יז רש"י מבאר שהטעם שקטנה פחותה מבת שלש שנים שהתקדשה בכסף ונכנסה לחופה אינה אוכלת בתרומה משום שחופה אינה מועילה בקטנה פחותה מבת שלש שנים שאינה ראויה לביאה, אמנם תוס' בפירוש הראשון מבארים שכיון שאינה בת ביאה חוזרת לבית אביה והבעל אינו בודק אותה, ותוס' בפירוש השני סוברים שאוכלת בתרומה.
- יח בדברי הגמ' מובא שהמקור של האזהרה של 'מגדף' דכתיב 'אלקים לא תקלל' והמקור של העונש של מקלל דכתיב 'ונקב שם ה' מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה כגר כאזרח בנקבו שם יומת', והגמ' מוסיפה שהמקור שהאיסור של מגדף נאמר באופן שהזכיר שם השם ו'בירך' בו שם השם דכתיב 'ונקב שם ה' מות יומת' וכתוב 'ונקבו שם יומת' ודורשים מכפילות הלשון שהזכיר שם השם ו'בירך' בו שם השם.

• לרבנן - יש בכך איסור וחיוב כרת ואינו חייב מיתה^ט.

○ באופן שהזכיר שם השם ו'בירך' אותו - אינו חייב מיתה.

• צורת חקירת העדים:

○ לפני סיום הדין - בכינוי 'כה יוסי את יוסי' או 'יקלל יוסי את יוסי'^י.

○ בגמרא הדין - מוציאים את כל האנשים, והעד הגדול אומר בפירוש מה ששמע, והעד השני אומר 'אף אני כמוהו' ואם יש עד נוסף גם הוא אומר 'אף אני כמוהו'^{יא}.

◆ דיני בן נח:

• באלו מצוות הצטוו בני נח:

○ לת"ק - א. אבר מן החי. ב. ברכת השם. ג. גזל. ד. דינים. ה. עבודה זרה. ו. גילוי עריות. ז. שפיכות דמים^{יב}.

○ לרבי חנניא בן גמליאל - גם על דם מן החי^{יג}.

○ לרבי חידקא - גם על הסיורוס.

○ לרבי שמעון - גם על הכישוף.

○ לרבי יוסי - גם על האיסורים של מעביר בנו ובתו באש, קסם קסמים, מעונן, מנחש, מכשף חבר חבר, שאל אוב וידעני, ודורש אל המתים^{יד}.

○ לרבי אלעזר - גם על כלאים (הרבעת בהמה והרכבת האילן, ולא על זריעת כלאים ולבישת כלאים).

○ לתנא דבי מנשה - א. אבר מן החי. ב. גזל. ג. סיורוס. ד. כלאים. ה. עבודה זרה. ו. גילוי עריות. ז. שפיכות דמים^{יז}.

✽ הערות ✽

ט הגמ' מבארת שרבי מאיר סובר שדורשים מהפסוק 'איש איש כי יקלל אלקיו ונשא חטאו' שנאמר באופן שהזכיר שם 'אלקים' ונסמך לפסוק 'ונקב שם ה' מות יומת' שגם באופן שגידף באחד מהשבעה שמות של השם חייב מיתה, אמנם רבנן דורשים מהלשון 'ונשא חטאו' שבאופן שהזכיר שם 'אלקים' אינו חייב מיתה אלא שיש בכך לאו.

כ רש"י מבאר שהטעם שחוקרים את העדים בכינוי 'כה יוסי את יוסי' משום שבמילה 'יוסי' יש ארבעה אותיות וכן בשם ה' יש ארבעה אותיות, והגמטריא של המילה 'יוסי' הוא כמו הגמטריא של שם 'אלקים'.

כא המשנה מוסיפה שבזמן שהדיינים שומעים את דברי העד הגדול עומדים על רגליהם וקורעים בגדיהם ולא מאחים.

כב הגמ' מביאה שרבי יוחנן מבאר שהמקור של ת"ק שאדם הראשון הצטוו בשבע מצוות דתית 'ויצו ה' אלקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל' והלשון 'ויצו' הוזכר לענין דינים דתית כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו וגו' ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט', והלשון 'ה' הוזכר לענין ברכת השם דתית 'ונקב שם ה' מות יומת', והלשון 'אלקים' הוזכר לענין עבודה זרה 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני', והלשון 'על האדם' הוזכר לענין שפיכות דמים דתית 'שופך דם האדם', והלשון 'לאמר' הוזכר לענין גילוי עריות דתית 'לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר', 'מכל עץ הגן' ולא גזל 'אכל תאכל' ולא אבר מן החי.

הגמ' מוסיפה שרבי יצחק חולק וסובר שהמקור של ת"ק שאדם הראשון הצטוו בעבודה זרה משום שהלשון 'ויצו' הוזכר לענין עבודה זרה, ונחלקו רב חסדא ורב יצחק בר רב אבדימי היכן הוזכר הלשון 'ויצו' לענין עבודה זרה האם בפסוק 'סרו מהר מן הדרך אשר צויתים עשו להם' או מהפסוק 'עשוק אפרים רצון משפט כי הלך אחרי צו', והלשון 'אלקים' הוזכר לענין דינים דתית 'ונקרב בעל הבית אל האלהים'.

הגמ' מבארת שכן נח דינו כדן ישראל לענין דיני גיפוף ונישוק עבודה זרה, שבאופן שזו דרך עבודתה חייב מיתה ובאופן שאין זו דרך עבודתה אינו חייב מיתה, אמנם ישראל שעשה עבודה זרה אינו חייב מיתה, ובבן נח נחלקו האמוראים האם חייב מיתה, שלפי הצד שהמקור של האיסור של בן נח באיסור עבודה זרה הוא מהפסוק 'סרו מהר מן הדרך אשר צויתים עשו להם' בן נח חייב מיתה גם באופן שעשה עבודה זרה, ולפי הצד שלומדים מהפסוק 'עשוק אפרים רצון משפט כי הלך אחרי צו' האיסור נאמר רק בעבודה עצמה ולא בעשיה.

הגמ' מוסיפה שלמרות שת"ק סובר שאדם הראשון הצטוו בשבע מצוות מ"מ רבי יהודה חולק וסובר שאדם הראשון הצטוו בעבודה זרה בלבד, משום שרבי יהודה דורש 'ויצו ה' אלוקים על האדם' שה' ציווה את האדם על אלהותו שלא יעבוד עבודה זרה, ורבי יהודה בן בתירה סובר שאדם הראשון הצטוו בעבודה זרה וברכת השם, משום שסובר שנכלל בקבלת אלהותו גם ברכת השם, וה'ש' אומרים 'סוברים שאדם הראשון הצטוו בעבודה זרה וברכת השם ודינים, משום שסוברים שנכלל בקבלת אלהותו גם שיהיה מורא ה' עליו ולא יטה את המשפט ומכאן שהצטוו גם בדינים. ותוס' מוסיפים שרבי יהודה מודה שלאחר המבול הצטוו במצוות נוספות.

כג הגמ' [נט א] מבארת שהמקור של רבי חנניא בן גמליאל שכן נח אסור בדם מן החי דתית 'אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו' המילה 'דמו' מיותרת ולכן דורשים איסור של 'דם מן החי', אמנם רבנן דורשים מפסוק זה שהאיסור של אבר מן החי נאמר רק בבהמות וחיות ולא בשרצים (וכפי שיובא להלן הערה נא).

כד הגמ' מבארת שהמקור של רבי יוסי שכן נח הצטוו בכל האיסורים משום שלאחר שהתורה מזכירה את האיסורים האלו כתוב 'ובגלל התועבת האלה ה' אלקיך מוריש אותם מפניך' וכיון ש'לא ענש אלא אם כן הזהיר' מוכח שבני נח הצטוו גם באיסורים אלו.

כה הגמ' מבארת שהמקור של תנא דבי מנשה שבני נח הצטוו על אבר מן החי דתית 'אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו', והמקור שהצטוו על גזל דתית 'כירק עשב נתתי לכם את כל' ודורשים שרק ירק עשב ניתן לאכילה ולא ירק גנה שיש בו גזל, והמקור שהצטוו על סירוס דתית 'שרצו בארץ ורבו בה', והמקור שהצטוו

- באלו מצוות יש חיוב מיתה:
  - באופן שעבר על עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים - חייב מיתה.
  - באופן שעבר על שאר המצוות:
    - לרב ששת - אינו חייב מיתה.
    - לרב הונא ורב יהודה - חייב מיתה¹³.
  - בן נח שגידף:
    - לתנא דבי מנשה - בן נח לא הצטווה על ברכת השם.
    - לשאר התנאים:
  - לרבי מאיר - בין באופן שהזכיר שם 'הויה' ובין שהזכיר את שאר השבעה שמות של השם (כגון 'אלקים' 'שקי' 'צבקות') חייב מיתה¹².
  - לרבנן:
    - לרבי יצחק נפחא:
      - באופן שהזכיר שם 'הויה':
      - לרב ששת - יש בכך איסור ואינו חייב מיתה.
      - לרב הונא ורב יהודה - חייב מיתה.
      - באופן שהזכיר את שאר השבעה שמות של השם (כגון 'אלקים' 'שקי' 'צבקות') - אין בכך איסור¹⁴.
    - לרבי מיישא - בין באופן שהזכיר שם 'הויה' ובין שהזכיר את שאר השבעה שמות של השם (כגון 'אלקים' 'שקי' 'צבקות') חייב מיתה¹⁵.

✧ הערות ✧

על כלאים דכתיב 'מהעוף למינהו', והמקור שהצטוו על עבודה זרה ושפיכות דמים דכתיב 'ותשחת הארץ לפני האלקים' והלשון 'השחתה' נאמר לענין עבודה זרה דכתיב 'פן תשחתון ועשיתם לכם פסל' וכן לענין גילוי עריות דכתיב 'כי השחית כל בשר את דרכו', והמקור שהצטוו על שפיכות דמים דכתיב 'שפך דם האדם באדם דמו ישפך'.

כו הגמ' מבארת שרב הונא ורב יהודה סוברים שלאחר שהתורה גילתה בשפיכות דמים שבאופן שכן נח עבר על כך חייב מיתה דכתיב 'שפך דם האדם באדם דמו ישפך' לומדים שבכל שאר המצוות שכן נח הצטווה חייב מיתה, אמנם רב ששת סובר שרק במצוות שכתוב במפורש שכן נח חייב מיתה ובשאר המצוות אינו חייב מיתה, ורב ששת מוסיף שהמקור שכן נח שעבר על עבודה זרה וגילוי עריות וברכת השם חייב מיתה משום שבכל אחת מהמצוות כתוב 'איש איש' ודורשים לרבות בן נח.

כז ראה לעיל [הערה כב] שהמקור של ת"ק שכן נח הצטווה באיסור גידוף דכתיב 'ויצו ה' אלקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל' ודורשים מהמילה 'ה' שכן נח הצטווה שלא לגדף, וכיון שהדרשה נלמדת מהמילה 'ה' אפשר ללמוד מדרשה זו שיש איסור על בן לגדף באופן שהזכיר שם 'הויה', ואי אפשר ללמוד שיש איסור לבן נח לגדף באופן שהזכיר את שאר השמות, אלא שרבי מאיר סובר שכמו שבישראל יש איסור באופן שהזכיר את שאר השמות של השם דכתיב 'איש איש כי יקלל אלקיו ונשא חטאו' כך יש איסור בבן נח באופן שהזכיר את שאר השמות דכתיב 'איש איש' לרבות בן נח, ובדברי הגמ' מבואר שלדעת רבי מאיר בין באופן שהזכיר את שם 'הויה' ובין באופן שהזכיר את שאר השמות חייב מיתה ולדעת רב הונא ורב יהודה דין זה פשוט כיון שבכל אופן שיש איסור בבן נח יש חיוב מיתה ולרב ששת לומדים דין זה מהפסוק 'איש איש' שכמו שבישראל יש חיוב מיתה כך בבן נח יש חיוב מיתה.

הגמ' מוסיפה שרבי מאיר דורש מהפסוק 'כגר כאזרח' שכן נח שגידף אינו חייב סקילה כישראל אלא חייב סייף.

כח ראה לעיל [הערה כב] שהמקור של ת"ק שכן נח הצטווה באיסור גידוף דכתיב 'ויצו ה' אלקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל' ודורשים מהמילה 'ה' שכן נח הצטווה שלא לגדף, וכיון שהדרשה נלמדת מהמילה 'ה' אפשר ללמוד מדרשה זו שיש איסור על בן לגדף באופן שהזכיר שם 'הויה', ואי אפשר ללמוד שיש איסור לבן נח לגדף באופן שהזכיר את שאר השמות, ובדברי הגמ' מבואר שרבי יצחק נפחא בדעת רבנן סובר שלא דורשים את הפסוק 'איש איש' לרבות בן נח וממילא אין איסור בבן נח באופן שהזכיר את שאר השמות, ובאופן שהזכיר שם 'הויה' לרב הונא ורב יהודה חייב מיתה כיון שבכל אופן שיש איסור בבן נח יש חיוב מיתה ולרב ששת אינו חייב מיתה.

הגמ' מוסיפה שרבי יצחק נפחא בדעת רבנן דורש מהפסוק 'כגר כאזרח' שרק בישראל החיוב מיתה נאמר באופן שהזכיר שם 'הויה' ו'בירך' בו שם השם, ולא באופן שהזכיר שם השם ו'בירך' אותו אבל בבן נח בין באופן שהזכיר שם השם ו'בירך' בו שם השם ובין באופן שהזכיר שם השם ו'בירך' אותו חייב מיתה.

כט ראה לעיל [הערה כב] שהמקור של ת"ק שכן נח הצטווה באיסור גידוף דכתיב 'ויצו ה' אלקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל' ודורשים מהמילה 'ה' שכן נח הצטווה שלא לגדף, וכיון שהדרשה נלמדת מהמילה 'ה' אפשר ללמוד מדרשה זו שיש איסור על בן לגדף באופן שהזכיר שם 'הויה', ואי אפשר ללמוד שיש איסור לבן נח לגדף באופן שהזכיר את שאר השמות, אמנם רבי מיישא בדעת רבנן סובר שלמרות שבישראל שהזכיר את שאר השמות אינו חייב מיתה מ"מ בן נח שהזכיר את שאר השמות של השם חייב מיתה דכתיב 'ונקב שם ה' מות יומת רגום וירגמו בו כל העדה כגר כאזרח' ודורשים שרק ישראל יש חילוק בין שם 'הויה' לשאר השמות אבל בבן נח גם בשאר השמות חייב מיתה (בדברי רש"י מבואר שלפי רבי מיישא לא דורשים 'איש איש' לרבות בן נח, אמנם תוס' חולקים וסוברים שדורשים 'איש איש').

- צורת הדין בבן נח:
  - עדות - באופן שיש עד אחד אפילו קרוב נחשב עדות, ואשה לא כשרה לעדות.
  - דיין - באופן שיש דיין אחד אפילו קרב נחשב דיין, ואשה לא כשרה לדון.
- איזה מיתה בן נח חייב:
  - לרבי ישמעאל - סייף.
  - לתנא דבי מנשה - חנק'.
- בן נח שעבר על עבירה בשוגג - חייב מיתה.
- חיוב נשים במצוות בן נשים - נשים חייבות.
- דינים נוספים:
  - בן נח שגזל:
    - אופני האיסור:
      - גניבה, גזילה, כובש שכר שכיר.
      - פועל בכרם:
    - באופן שבישראל מותר לפועל לאכול - מותר גם לבן נח לאכול, ובאופן שהבעלים לא נתן לפועל לאכול הבעלים עבר באיסור גזל.
    - באופן שבישראל אסור לפועל לאכול - אסור לבן נח לאכול, ובאופן שאכל הפועל עבר באיסור גזל.
    - גזילה באישות - בן נח שגזל אשה במלחמה ולקחה לעצמו עובר באיסור גזל, וכן בן נח שיחד שפחה לעבדו ולאחר מכן הבעלים בא על שפחתו עובר באיסור גזל²¹.
    - שיעור האיסור - בין באופן שגזל שווה פרוטה ובין באופן שגזל פחות משוה פרוטה²².
      - בן נח שהרג עובר:
        - לרבי ישמעאל - חייב מיתה.
        - לתנא דבי מנשה - אינו חייב מיתה²³.

◆ **האם מותר לישראל לגזול מעכו"ם:**

- באופן שאין חילול השם - מותר.
- באופן שיש חילול השם - נחלקו התנאים האם אסור מדרבנן.
- ◆ **האם מותר לישראל להרוג עכו"ם - אסור להורגו בידיים אמנם לא צריך להצילו מסכנה.**
- ◆ **דיני רודף:**

- באופן שאי אפשר להציל את הנרדף באחד מאבריו של הרודף - מותר לנרדף להרוג את הרודף.
- באופן שיכול להצילו באחד מאבריו:
  - לרבי יונתן - אסור לנרדף להרוג את הרודף ובאופן שהרגו חייב מיתה.
  - לחכמים - מותר לנרדף להרוג את הרודף.

⊕ **הערות** ⊕

- ל הגמ' מבארת שהמקור של תנא דבי מנשה שכן נח חייב חנק דכתיב 'שופך דם האדם באדם דמו ישפך' ודורשים שכן נח חייב מיתה שהיא בתוך האדם שהדם של הנהרג לא יוצא לחוץ, אמנם רבי ישמעאל דורש את המילה 'באדם' לדרשה אחרת (וכפי שיובא להלן הערה לג), ולכן דורש את הפסוק 'שופך דם האדם באדם דמו ישפך' שכן נח חייב מיתה שדמו של הנהרג נשפך וזהו סייף.
- לא בדברי הגמ' [נח ב] מבואר שכן נח שיחד שפחה לעבדו נחשבת מיוחדת לעבד רק באופן שלאחר היחוד האנשים קוראים לה 'רביתא דפלניא' ולאחר מכן יש איסור של גזל לאדון לבוא עליה. ובאופן שלאחר היחוד השפחה פרעה את ראשה בשוק אינה נחשבת מיוחדת עוד לעבד ובאופן שהבעלים בא עליה אינו עובר באיסור גזל.
- לב רש"י מבאר שהמקור שבישראל אין איסור גזילה בפחות משווה פרוטה דכתיב 'והשיב את הגזילה' ופחות מפרוטה אינו בר השבה ולכן אינו בכלל האיסור של 'לא תגזול' אבל בן נח שגזל אינו צריך להחזיר את הגזילה אלא מתחייב מיתה ולכן האיסור של גזילה כולל גם פחות מפרוטה.
- לג הגמ' מבארת שהמקור של רבי ישמעאל שכן נח שהרג עובר חייב מיתה דכתיב 'שופך דם האדם באדם דמו ישפך' ודורשים שהכוונה לאדם שנמצא בתוך אדם דהיינו עובר, אמנם תנא דבי מנשה דורש את המילה 'באדם' לדרשה אחרת וכפי שהובא לעיל [הערה ל].

דף נח

◆ דיני עריות בבן נח:

- משכב זכור - אסור^ל.
- בהמה - אסור^ל.
- עריות:

○ אשת איש:

- באופן שבא על אשה גויה:
- אשה נשואה שנבעלה:
  - באופן שבא עליה כדרכה - אסור מדין בן נח ונענש מדין בן נח.
  - באופן שבא עליה שלא כדרכה - מותר.
  - אשה נשואה שלא נבעלה או אשה ארוסה - מותר^ל.
- באופן שבא על אשה ישראלית:
  - אשה נשואה שנבעלה - אסור מדין בן נח ונענש מדין בן נח.
  - אשה נשואה שלא נבעלה או אשה ארוסה:
    - לפי הצד שלא דורשים 'איש איש' לרבות בן נח - מותר.
    - לפי הצד שדורשים 'איש איש' לרבות בן נח:
  - אשה ארוסה - מותר מדין בן נח ואסור מדין ישראל ולכן חייב סקילה.
  - אשה נשואה שלא נבעלה - מותר מדין בן נח ואסור מדין ישראל ולכן חייב חנק^ל;
- שאר העריות:
  - איזה עריות נאסרו לבן נח:
    - לרבי אליעזר:
    - לרש"י:
      - לרב יהודה:
  - עריות שהם קורבה - אסור בין באופן שבישראל חייבים עליהם מיתת בית דין (כגון אמו) ובין באופן שבישראל חייבים עליהם כרת (כגון אחות ואחות אביו ואחות אמו).
  - עריות שהם משום אישות (כגון אשת אביו ואשת אחיו) - מותר.
  - לרב הונא:
    - בלישנא קמא - אסור באחותו ובאחות אביו ובאחות אמו.
    - בלישנא בתרא - סובר כרב יהודה^ל.
  - לתוס' - אסור באחות אביו ובאחות אמו, ומותר באחותו.
  - לרבי עקיבא:

☞ הערות ☞

- לד הגמ' מבארת שהמקור שבן נח אסור במשכב זכור דכתיב 'ודבק באשתו' ודורשים ולא בזכר.
- לה הגמ' מבארת שהמקור שבן אסור לבוא על בהמה דכתיב 'והיו לבשר אחד' ודורשים שאסור לבוא על בהמה שלא יכול להיווצר מביאה זו ולד.
- לו הגמ' מבארת שהמקור שבן נח אסור באשת איש דכתיב 'ודבק באשתו' ודורשים ולא באשת חבירו, והגמ' מוסיפה שאיסור זה נאמר רק באופן שבא עליה כדרכה ולא באופן שבא עליה שלא כדרכה דכתיב 'ודבק באשתו', והגמ' מוסיפה שדורשים מהפסוק 'והיא בעולת בעל' שהאיסור של אשת איש נאמר רק באשה נשואה שנבעלה ולא באשה נשואה שלא נבעלה,
- לז ראה לעיל [הערה כז - כט] שרבי מאיר סובר שדורשים איש איש, ורבנן [נו א] לדעת רבי יצחק נפחא לא דורשים 'איש איש' ולרבי מיישא לרש"י לא דורשים 'איש איש' ולתוס' דורשים 'איש איש', ורש"י (ראה להלן הערה מ) מוסיף שרבנן [נז ב] סוברים שדורשים 'איש איש' ורבי עקיבא סובר שלא דורשים 'איש איש' אמנם לדעת התוס' אין לכך הכרח.
- לח הגמ' מבארת שרבי אליעזר דורש 'על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו' 'אביו' הכוונה אחות אביו ו'אמו' הכוונה אחות אמו, ורש"י מוסיף שאם אסור בהם כ"ש שאסור באחותו, ורב הונא בלישנא קמא סובר שבן נח נאסר רק בעריות אלו ולא בשאר העריות, אמנם רב יהודה סובר שלומדים מעריות אלו שבן נח נאסר בכל העריות שהם חייבי כרת וחייבי מיתות בית דין.

○ לרב יהודה:

- עריות שבישראל חייבים עליהם מיתת בית דין - אסור בין באופן שהעריות משום קורבה (כגון אמו וחמותו) ובין באופן שהעריות משום אישות (כגון אשת אביו).
- עריות שבישראל לא חייבים עליהם מיתת בית דין אלא כרת (כגון אחותו ואשת אחיו) - מותר.

○ לרב הונא:

- בלישנא קמא - אסור באמו ובאשת אביו.
- בלישנא בתרא - סובר כדעת רבי יהודה^{לט}.
- לחכמים [זו ב] - אסור בכל העריות שבישראל חייבים עליהם מיתת בית דין או כרת^מ.
- סוג הקורבה לעריות שאוסרות:
- אחים או אחיות מהאם - נחשבים קרובים.
- אחים או חיות מהאב - לא נחשבים קרובים^{מא}.

◆ דיני עריות בגרים:

- הקדמה - הגמ' דנה בגר שהייתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה שנשא את קרובתו שהורתה שלא בקדושה ולידתה שלא בקדושה והתגיירה לאחר מכן וכן בעריות נוספים האם צריך לגרשה או שיכול לקיימה וכדלהלן^{מב}.
- עריות שהיה אסור בהם בהיותו בן נח - צריך לגרשה משום 'שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה^{מג}'.
- עריות שהיה מותר בהם בהיותו בן נח (לרב ששה):
  - באופן שהקורבה דרך האם - צריך לגרשה משום חשש 'איחלופי' כלומר שיבואו להתיר עריות בישראל גמור.
  - באופן שהקורבה דרך האב - לא צריך לגרשה משום שאין חשש 'איחלופי' כיון שכולם יודעים שהתורה הפקירה את הזרע של הגוי ולא נחשבים קרובים.

⊕ הערות ⊕

לט הגמ' מבאר שרבי עקיבא דורש 'על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו' 'אביו' הכוונה אשת אביו ו'אמו' הכוונה לאמו ממש, ורב הונא בלישנא קמא סובר שבן נח נאסר רק בעריות אלו ולא בשאר העריות אמנם רב יהודה סובר שלומדים מעריות אלו שבן נח נאסר בכל העריות שהם חייבי מיתות בית דין.

מ רש"י מבאר שחכמים סוברים שדורשים 'על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו' 'אביו' הכוונה אשת אביו ו'אמו' הכוונה לאמו ממש וחכמים סוברים שדורשים גם 'איש איש' ומרבים מכך שבן נח נאסר בכל העריות שהם חייבי מיתות בית דין או כרת, ורש"י מוסיף שחכמים חולקים על ת"ק בברייתא זו שהוא רבי עקיבא שסובר שלא דורשים 'איש איש', אמנם תוס' מבארים שהדרשה של 'איש איש' נאמרה לענין בן נח שנשא אשה ישראלית (וכפי שהובא לעיל בסמוך), וחכמים סוברים שדורשים מהפסוק 'לאמר' שבן נח הצטווה על כל העריות שיש בישראל, אמנם ת"ק בברייתא שהוא רבי עקיבא סובר שדורשים מהפסוק 'על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו' שבן נח לא הצטווה בכל העריות אלא רק בעריות שהם דומות לאשת אביו ואמו.

מא רש"י מבאר שדורשים מהפסוק 'וגם אמנה אחותי בת אבי היא אך לא בת אמי', שאחים ואחיות מהאם נחשבים קרובים ואחים ואחיות מהאב לא נחשבים קרובים.

מב רש"י מוסיף שדינים אלו נאמרו גם בגר שהייתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה, ובגר שהייתה הורתו ולידתו בקדושה לדעת רבי מאיר אסור בכל הקרובים משום שהגר 'דומה לישראל' ויש חשש שיבואו להחליפו בישראל גמור.

תוס' בתירוץ הראשון מבארים שבגר שהורתו ולידתו בקדושה אין גזירה של שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה כיון שאין בו צד גיות, ותוס' בתירוץ השני מבארים שבגר שהורתו ולידתו בקדושה הדין כמו בגר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה.

מג בדברי הברייתא מבואר שלדעת רבי אליעזר גר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה שנשא את אחותו מהאם צריך לגרשה ובאופן שנשא את אחותו מהאב לא צריך לגרשה ורש"י מבאר שהטעם שאחותו מהאם צריך לגרשה משום שבן נח אסור באחותו מהאם וממילא יש חשש 'שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה' אבל באחותו מהאב בן נח מותר ולכן לא צריך לגרשה.

עוד מבאר בדברי הברייתא שלדעת רבי אליעזר גר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה שנשא את אחות אביו מהאם צריך לגרשה ובאופן שנשא את אחות אביו מהאב לא צריך לגרשה ורש"י מבאר שהטעם שבאחות אביו מהאם צריך לגרשה משום שבן נח אסור באחות אביו מהאם וממילא יש חשש 'שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה' אבל באחות אביו מהאב בן נח מותר ולכן לא צריך לגרשה.

עוד מבואר בדברי הברייתא שלדעת חכמים גר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה שנשא את אחות אמו מהאם צריך לגרשה ובאופן שנשא את אחות אביו מהאב לא צריך לגרשה ורש"י מבאר שהטעם שבאחות אמו מהאם צריך לגרשה משום שבן נח אסור באחות אביו מהאם וממילא יש חשש 'שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה' אבל באחות אמו מהאב בן נח מותר ולכן לא צריך לגרשה, והברייתא מסיימת שרבי מאיר סובר שאפילו באופן שנשא את אחות אמו מהאב צריך לגרשה משום שלמרות שבן נח לא נאסר בה כיון שהיא קרובה דרך האב מ"מ כיון שיש בה צד קורבה של 'אם' יש חשש שאם תהיה מותרת יבואו להתיר בכל הקרובות מן האם, אמנם רבנן סוברים שאין חשש.

עוד מבואר בדברי הברייתא שגר שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה שנשא את חמותו בחיי אשתו צריך לגרשה, ובאופן שנשא את חמותו לאחר מיתת אשתו לת"ק מותר בחמותו ול'איכא דאמרי' אסור בחמותו.

- ◇ דיני עריות בעבד כנעני - עבד כנעני מותר בכל העריות משום שנחשב כ'קטן שנולד'י^מ.
- ◇ ביאה שלא כדרכה בישראל - באקראי מותר אבל בקביעות אסור.
- ◇ ישראל שהרים יד להכות את ישראל חבירו - נקרא רשע^מ.
- ◇ עכו"ם שהכה את ישראל - חייב מיתה^מ.
- ◇ עכו"ם ששבת - חייב מיתה^מ.

דף נט

◇ דיני ישראל ובן נח:

- בן נח שלומד תורה:
  - באופן שלומד תורה ששייכת למצוות שבן נח חייב בהם:
    - לרש"י - לרבי מאיר מקבל שכר ולרבי שמעון בן יוחאי אינו מקבל שכר.
    - לתוס' - מקבל שכר^מ.
  - באופן שלומד את שאר התורה - חייב מיתה^מ.
- דיני דם מהחי בישראל:
  - לרבנן - אסור מדין דם.
  - לרבי חנינא בן גמליאל - אסור מדין אבר מן החי^י.
- דיני אבר מן החי בבן נח - בבהמות וחיות אסור בשרצים מותר^{נא}.
- מצות גיד הנשה:
  - לרבי יהודה - נאסר לבני ישראל מזמן יעקב אבינו.
  - לרבנן - נאסר לבני ישראל מזמן מתן תורה.
- מצווה פריה ורביה:
  - עד מתן תורה - בני נח חייבים לקיימה.
  - לאחר מתן תורה - בני ישראל חייבים לקיימה ולא בני נח^י.

⊕ הערות ⊕

- מד רש"י מבאר שבעבד כנעני רבנן לא גזרו 'שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה' משום שלא נחשב בכלל ישראל. מה הגמ' מבארת שדורשים מהפסוק 'ויאמר לרשע למה תכה רעך' שישאל שהרים יד להכות את ישראל חבירו נקרא רשע. מו הגמ' מבארת שהמקור עכו"ם שהכה את ישראל חייב מיתה הוא ממשה רבינו שהרג את המצרי שהכה את ישראל. מז הגמ' מבארת שהמקור שעכו"ם ששבת חייב מיתה דכתיב 'ויום ולילה לא ישבותו' ודורשים שיש ציווי על הנכרי 'קום עשה מלאכה' ובאופן ששבת ולא עשה מלאכה חייב, והגמ' מוסיפה שדין זה נאמר לא רק באופן ששבת ביום השבת של ישראל או ביום ראשון שהוא יום השבתה של הנוצרים אלא אפילו בשאר ימות השבוע.
- מח הגמ' אומרת שעכו"ם שלומד תורה מקבל שכר דכתיב 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' ודורשים שהלשון 'האדם' כולל גם גוי ומבואר שמקבל שכר, ורש"י מוסיף שדרשה זו נאמרה רק לפי רבי מאיר אבל רבי שמעון בן יוחאי חולק וסובר שהלשון 'האדם' אינו כולל גוי ולכן גוי שלומד תורה אינו מקבל שכר, אמנם תוס' סוברים שדרשה זו נאמרה לכו"ע.
- מט הגמ' מבארת שרבי יוחנן סובר שעכו"ם שלומד תורה חייב מיתה משום שנחשב 'גזל', דכתיב 'תורה צווה לנו משה מורשה קהלת יעקב' ודורשים שהתורה היא 'רושה' לעם ישראל ורבי חייא [פסחים מט ב] סובר שדורשים לשון 'מאורסה' שהתורה נחשבת כארוסה לעם ישראל ולכן עכו"ם שלומד תורה חייב מיתה.
- נ הגמ' מבארת שרבי חנינא בן גמליאל דורש 'רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר' שהתורה סמכה את האיסור דם לאיסור אבר מהחי ללמד שיש איסור אכילת דם מהחי כמו שיש איסור לאכול אבר מהחי, אמנם רבנן דורשים מסמיכות זו שהאיסור של דם לא נאמר רק בדם שחיטה אלא נאמר גם בדם שהקיוז מבהמה בחייה אמנם איסור זה נאמר רק בדם שהנפש יוצאת בו ולא בדם שאין הנפש יוצאה בו.
- נא הגמ' מבארת שהמקור שאבר מן החי בשרצים מותר דכתיב 'אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו' ודורשים מהמילה 'אך' למעט שאבר מן החי לא נוהג בכל דבר אמנם אין הכרח בדרשה זו באיזה דבר לא נוהג האיסור אבר מן החי, ולכן דורשים 'בנפשו דמו' שהאיסור של אבר מן החי נאמר רק בבהמות וחיות שיש בהם חילוק בין בשרם לדמם ולא בשרצים שאין בהם חילוק בין בשרם לדמם.
- נב הגמ' מבארת שרק מצוה שנאמרה לבני נח והתורה חזרה ואמרה אותם לבני ישראל (כגון עבודה זרה ואבר מן החי) בני ישראל ובני נח חייבים לקיימה, אבל מצות פריה ורביה שנאמרה לבני נח והתורה לא חזרה ואמרה אותם לבני ישראל בני ישראל עד מתן תורה בני נח חייבים לקיימה ולא בני ישראל חייבים לקיימה ולא בני נח.

• מצות מילה:

○ לתירוץ הראשון בגמ':

- עד מתן תורה - בני נח חייבים לקיימה.
- לאחר מתן תורה - בני ישראל חייבים לקיימה ולא בני נח.
- לתירוץ השני בגמ' - בני ישראל חייבים לקיימה ולא בני נח²³.

☞ הערות ☞

נג הגמ' בתירוץ השני מבארת שמצות מילה נאמרה רק לזרעו של אברהם אבינו 'ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריו לדורתם' ולא שאר בני נח, והגמ' מוסיפה שהחוב של מילה לא נאמר לכל זרעו של אברהם אבינו אלא רק לבני יצחק ולא לבני ישמעאל דכתיב 'כי ביצחק יקרא לך זרע' והגמ' מוסיפה שלא כל בני יצחק חייבים במילה אלא רק בני יעקב ולא בני עשו דכתיב 'ביצחק' ודורשים ולא כל יצחק (אמנם היה על אברהם אבינו חיוב למול גם את בני קטורה דכתיב 'את בריתי הפרי' ודורשים את בני קטורה ולא את צאצאיהם).